

МОВЛЕННЯ

ТА ГРАМОТНІСТЬ

орієнтири для розвитку комунікативних
умінь дітей дошкільного віку
за ECERS-3 – міжнародною методикою
оцінювання якості освітнього процесу
в закладах дошкільної освіти

Спілкування з дорослими
та однолітками –
важлива умова розвитку
мовлення дитини

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОНД
«КРОК ЗА КРОКОМ»

Представляємо серію брошур, які розкривають ключові підходи до організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на основі міжнародної методики оцінювання якості освітнього процесу ECERS-3.

Зміст брошур розрахований на батьків та педагогів, органічно поєднує вимоги до облаштування освітнього простору і практичні поради на кожен день для активного, безпечного і всебічного розвитку дитини.

ECERS-3 представлено у форматі шкали, яка містить:

6 підшкал

1. Простір і вмеблювання
2. Повсякденні практики особистого догляду
- 3. Мовлення та грамотність**
4. Види навчально-пізнавальної діяльності
5. Взаємодія
6. Структурування програми

35

параметрів

468

індикаторів

Фокусування на трьох вимірах:

середовище:

- розташування меблів
- наповнення осередків діяльності за інтересами
- безпека

взаємодія між учасниками освітнього процесу:

- між дітьми
- дітей з вихователями
- підтримка вільної гри

організація діяльності дітей:

- тривалість та ротація занять
- організація різних видів діяльності
- правила та дисципліна

Брошура «**Мовлення та грамотність**» представляє параметри, за допомогою яких можна визначити загальні міжнародні підходи до організації діяльності дітей дошкільного віку у закладі освіти для розвитку навичок мовлення і основ грамотності.

У брошурі подаються приклади взаємодії педагогів та іншого персоналу закладу дошкільної освіти з дітьми для вдосконалення вміння висловлювати власні думки, почуття, збагачення словникового запасу та розвитку грамотності. Ці приклади є **орієнтирами** для батьків і засвідчують високу якість освітньої послуги для розвитку комунікативних умінь дітей дошкільного віку.

Параметри:

- допомога дітям у розширенні словника
- заохочення дітей до спілкування
- використання книжок у роботі з дітьми
- заохочення дітей до користування книжками
- знайомство з друкованим текстом

ДОПОМОГА ДІТЯМ У РОЗШИРЕННІ СЛОВНИКА

Основні орієнтири. Як це виглядає на практиці?

Дорослі щоденно розширюють, уточнюють і активізують словниковий запас дітей, формують багате, змістове, різноманітне за словниковим складом мовлення.

- Зрозуміло пояснюють дітям значення незнайомих слів і нові значення знайомих слів. Наприклад, «Дощ – це краплинки води, які випадають із хмар».
- Використовують різні способи пояснення дітям значення слів. Наприклад, щоб пояснити дітям значення слова «гудзик», показують картинку чи предмет, або ж вводять це слово у речення.
- Візуальне оформлення простору сприяє активізації словникового запасу дітей: малюнки дітей, фотографії родин, календар погоди тощо.

Дорослі: вихователі, фахівці, помічник вихователя, запрошені батьки, які знаходяться разом з дітьми в групі або на відкритому повітрі

- Доповнюють сказане дітьми. Наприклад, дитина говорить: «Ластівка швидко літає», а дорослий доповнює: «Ластівки їдять комах. Ці пташки створюють гніда з грудочок землі. Ластівки – це перелітні птахи. Восени вони збираються у великі зграї і відлітають зимувати в інші країни».
- В розмовах із дітьми використовують різноманітні слова. Наприклад, уживають близькі за значенням слова: говорити, казати, розмовляти – та пояснюють дітям їхні значення.
- Під час ігор та виконання дітьми повсякденних практик особистого догляду дорослі вживають багато описових слів, наприклад: «З крану тече прозора чиста безбарвна вода», «Ми гратимемо в гру круглим шкіряним футбольним м'ячем».

Дорослі враховують особливості мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами та/або іншою мовою родинного спілкування.

- Показують жестами сказані слова.
- Називають слова двома мовами.
- Використовують картки та/або цифрові технології.

ЗАОХОЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО СПІЛКУВАННЯ

Основні орієнтири. Як це виглядає на практиці?

Дорослі завжди відповідають на запитання дітей.

- Виявляють інтерес і чуйність, спонукають ініціювати розмови, ставити запитання.
- Позитивно реагують, коли діти щось просять, показують чи розповідають, виявляють щире зацікавлення та активно слухають.

Дорослі запитують дітей.

- Ставлять запитання, які вимагають повних і розширених відповідей. Наприклад: можуть бути запитання, які починаються зі слів «Як ти думаєш...», «Якщо...», «Чому...», «Розкажи мені, будь ласка, про...».
- Враховують особливості мовленнєвого розвитку дітей під час індивідуального спілкування.

Дорослі розмовляють із дітьми та сприяють спілкуванню між ними.

- У групі панує доброзичлива атмосфера, діти вільно спілкуються.
- Спілкування з дітьми відбувається під час ігор у приміщенні, на майданчику, під час виконання повсякденних практик особистого догляду.
- Обирають цікаві для спілкування з дітьми теми (про дім, сімейне життя, суспільну діяльність, почуття тощо).
- Дітям допомагають спілкуватися одне з одним, наприклад: підбирають влучні слова для висловлення думок і емоцій, вирішення конфліктів, нагадують про необхідність казати: «Перепрошую», «Дякую».
- Дітям допомагають брати участь у розмовах на цікаві теми.

ВИКОРИСТАННЯ КНИЖОК У РОБОТІ З ДІТЬМИ

Основні орієнтири. Як це виглядає на практиці?

Дорослі читають дітям книжки, спонукають до самостійного користування книжками.

- Виразно читають книжки (всім дітям групи, кільком дітям, одній дитині).
- Разом із усіма дітьми обговорюють зміст книжок.
- Книги, які читають дітям, стосуються їх щоденної діяльності або теми, яка вивчається.
- Діти разом із дорослими шукають у книжках відповіді на питання чи інформацію про речі, які їх цікавлять.
- Діти роздивляються книжкові ілюстрації, розмірковують, про що буде йти мова в книзі.
- Дітям пропонують вигадувати власні історії та розігрувати прослухані.

ЗАОХОЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО КОРИСТУВАННЯ КНИЖКАМИ

Основні орієнтири. Як це виглядає на практиці?

Широкий вибір книжок, якими можуть користуватися діти.

- Є місце, де діти можуть переглядати книжки, читати одне одному або слухати вихователя.
- Дітям доступні книги, які стосуються поточної діяльності, наприклад, теми, яка вивчається, або важливих подій у житті громади.
- Діти можуть вільно брати книги, які зручно розташовуються на полиці/ях з добре видимими обкладинками.
- Діти без перешкод можуть самостійно дістати з полиці будь-яку книгу.

ЗНАЙОМСТВО З ДРУКОВАНИМ ТЕКСТОМ

Основні орієнтири. Як це виглядає на практиці?

Дорослі підтримують інтерес дитини до друкованого слова.

- У зручних для огляду місцях розташовані мальовані/друковані матеріали, що стосуються теми, яку вивчають діти.
  - Місця розташування іграшок та матеріалів для мистецтва, полиці з книжками підписані й мають відповідні піктограми.
  - Дітям показують літери та слова під час читання текстів.
  - Дітям допомагають співвідносити звуки з буквами чи словами.
  - Дітям одночасно показують і зачитують меню.
  - Записують зі слів дітей назви їх мистецьких робіт. Пишуть ім'я дитини на кожній роботі.
  - Роблять графіки і схеми на основі роботи дітей у групах.
  - Дітей заохочують писати самостійно у власноруч створених книжечках.
-
-

У наступних брошурах Ви знайдете детальну інформацію про інші підшкали ECERS-3 та поради для підвищення якості дошкільної освіти. Скористайтеся QR-кодом для того, щоб переглянути брошури.

- Простір і вмеблювання
- Повсякденні практики особистого догляду
- Види навчально-пізнавальної діяльності
- Взаємодія
- Структурування програми
- ECERS-3: чому, як, навіщо

МОВЛЕННЯ

ТА ГРАМОТНІСТЬ

орієнтири для розвитку комунікативних умінь дітей дошкільного віку за ECERS-3 – міжнародною методикою оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти

ECERS-3 – це надійна міжнародна методика, якій довіряють у понад 30 країнах світу

Упорядковано за матеріалами: Environment Rating Scales Institute <https://www.ersi.info/index.html>

Розроблено у межах проекту «Створення дружнього до дитини та інклюзивного середовища в закладі освіти» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Думки, висловлені в публікації, не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ.